

RELAXARE

ALEXANDRU BUDAC

Ne complacem într-o mentalitate a CV-urilor gonflante și a activităților profesionale măsluite. Ce contează că rezultatul "pute a pustiu", după cum zicea Dănilă Prepeleac când s-a întors cu punga goală de la târg? Important e să-ți atingi scopurile meschine. Tocmai de aceea, prezența printre noi a unor intelectuali valoroși (tot mai rari, din nefericire), pentru care îndeletnicirile cărțurărești sunt un mod autentic de viață, și nu o perpetuă farsă mercantilă, ar trebui să devină un constant prilej de bucurie, dar și de blândă consolare.

Activitatea lui Andrei Cornea este mai mult decât vizibilă în cultura română. Este palpabilă, proaspătă. Neprețuitele traduceri din Platon, Aristotel și Plotin ar fi suficiente pentru a vorbi de un intelectual împlinit, însă lor li se adaugă proiecte ambițioase și coerente, de izbândă cărora ne putem bucura dacă deschidem volume precum *Platon. Filosofie și cenzură*, *De la Școala din Atena la Școala de la Păltiniș* sau *Când Socrate nu are dreptate*. N-am nici o îndoială că anunțata traducere a *Legilor* va fi un eveniment editorial. Nu prea știu însă cum să descriu recenta carte a lui Andrei Cornea. *Povești impertinente și apocrife* îți garantează o lectură plăcută, dar cam atât. Probabil că și așteptările mele de la ultimul volum al profesorului de la Facultatea de Litere din București au fost disproporționate, întrucât textele adunate aici par mai degrabă rodul clipelor de răgaz ale unui scriitor prins între lucrări cu mize consistente. Am senzația că Andrei Cornea a simțit, pur și simplu, nevoia să cocheteze cu un anumit gen literar și să confere note umoristice unor piese clasice din bagajul universal de înțelepciune. Rezultatul nu este un eșec, dar pe mine m-a făcut să mă simt inconfortabil, mai ales din cauza faptului că n-am putut să-mi dau seama când umorul este urmărit direct și când este involuntar.

Povești impertinente și apocrife are aspectul unei colecții de parabole, pilde și fabule. Forma rămâne, în linii mari, cea veche, așa cum o cunoaștem din *Biblie*, de la Esop, La Fontaine, din basme sau, după cum sugerează și titlul, din diverse apocrife. Textele sunt scurte, rotunde și au la sfârșit o morală formulată mai mult sau mai puțin explicit. Conținutul aparține însă postmodernității (vizată satiric de autor) și este piperat cu locuri comune din vorbirea colocvială, politică, moravuri urbane, mass-media. Cum ar veni, povești vechi în haine noi. Totuși, apar două probleme.

În primul rând, cui i se adresează cartea? Aceluiași public educat, dispus să se lase captivat de vizitele prin școlile de filosofie, sau unor cititori obișnuiți mai degrabă cu zumzetul televizoarelor și cancanurilor de presă? În funcție de răspuns se calibrează umorul. Aș merge pe prima variantă, date fiind coordonatele culturale solide pe care se înscriu celelalte cărți ale autorului. Oricine își încearcă puterile cu parabola, poate cel mai dificil gen literar, după cum am spus și cu alt prilej, trebuie să fie conștient că-i are înaintea lui nu doar pe Saramago, Kafka, Twain, Wilde sau Andersen, ci mai ales *Patericul*, *Dhammadpada*, koan-urile și povestirile talmudice, enigmaticele lui Socrate, *Iliada* și *Odiseea*, *Biblia* și, practic, toate resursele sacre ale unor culturi mai mari sau mai mici. Să încerci a te lua la întrecere

cu astfel de concurenți ar fi ridicol. Nu e cazul lui Andrei Cornea. El își propune doar să testeze, cu ironie, valabilitatea fabulei vulpii și corbului ori a parabolei fiului risipitor pe terenul mentalităților contemporane. Un fel de "Cum ar fi dacă am citi *Cartea lui Iov* cu televizorul deschis pe canalul de știri?". Astfel răsare a doua problemă.

Dacă, de pildă, ești un regizor care-și propune să-l înfățișeze pe Hamlet în veșminte moderne, trebuie să știi foarte bine ce anume vrei să devină prințul Danemarcei. Mai ții să aibă vreo legătură cu personajul lui Shakespeare (și, după cum știm, există reușite incontestabile în a-l reprezenta pe acest *hero-villain* în cele mai neașteptate locuri și ipostaze), sau ți-l însușești cu tupeu și-l transformi într-un *cool dude*, dar atunci nu mai poți pretinde că pui în scenă ori că ecranizezi tragedia Bardului. Lăsăm la o parte posibilitățile extreme, și anume că dacă ești genial ca Orson Welles, îl pui pe prinț să se îngrășe și-l transformi în Falstaff, iar dacă ești genial ca Samuel Beckett, îi dai ochelarii negri de nevăzător, îl așezi într-un scaun cu rotile și-i îngădui să fie doar Hamm. Provocarea nu constă în decor, garderobă ori mijloc de transport. Conștiința lui Hamlet este atât de universală, fie-mi îngăduit pleonasmul, încât el ne poate vorbi la fel de bine dindărătul unei armuri ori în blugi tăiați la genunchi, dintre meterezele unui întunecat Elsinore sau dintr-o gură de metrou, de pe vechea scenă a Teatrului Globe ori din Central Park. Nu cum este îmbrăcat el contează, ci cum își spune monologurile în funcție de context, și aici nu există decât două posibilități: le spune bine sau le spune prost. Dacă le spune prost, nu mai e Hamlet. În mod similar, dacă rescrii o parabolă străveche, trebuie să fie foarte clar ce vrei să faci cu ea. Dorești să-i adaugi un plus

de înțelepciune (imposibil, astăzi, chiar și pentru cei mai înzestrați), s-o refaci inteligent ca și cum ar fi a ta (precum Franz Kafka, José Saramago, Cormac McCarthy), s-o pui într-o lumină familiară, fie tandră, fie crudă (ca Hans Christian Andersen în *Fetița cu chibrituri* și *Pantofii roșii*, Oscar Wilde în *The Selfish Giant* sau Mark Twain în *The Diary of Adam and Eve*) ori vrei s-o diminuezi transformând-o într-un soi de banc? Aceste distincții, mă tem, nu sunt foarte limpezi în *Povești impertinente și apocrife*. Am citit cu interes cartea, dar n-am prea înțeles ce reacție așteaptă autorul de la cititor.

Mi-au plăcut *Firele de praf* (partea I mai mult decât a II-a), *Fericirea*, *Acvariul*, *Revoluție în cer* și *Peștele și ramura*. În fiecare caz, forma este șlefuită, iar mizele parabolelor rămân subtile și, tocmai prin aceasta, surprinzătoare. Prezența firelor de praf la momentul Creației, când Dumnezeu împarte fiecărui lucru calitatea și defectul cele mai potrivite, are virtuțile unui dans delicat, filosofic și poetic deopotrivă. Teama de fericire și gândul insuportabil că bunăstarea lui îi vor face invidioși pe zei îl determină pe un rege să înlesnească propria uzurpare. În acest fel, frontiera dintre fericire și nefericire nu mai pare atât de evidentă. *Acvariul* mi-a dat impresia că recitesc Mitul Peșterii în variantă ihtiologică, în vreme ce *Peștele și ramura* propune o frumoasă metaforă perspectivă. *Revoluție în cer* descrie ingenios cum s-a modificat universul geocentric într-unul heliocentric după ce sferile cerești s-au supărat că oamenii nu le mai ascultă muzica. Trebuie să citești neapărat povestirea dacă vrei să afli de ce numai Luna i-a rămas fidelă Pământului.

Nu mică mi-a fost surpriza să descopăr în carte *Invidia*, un text care a circulat prin e-mailuri cu ceva vreme în urmă și care, iată, pune termenul "apocrif" într-o nouă lumină. Am apreciat și *Neascultare*, o poveste unde creaționismul și evoluționismul se amestecă vioi, însă finalul o năruie. Elementele refuză mereu să rămână în starea dată de Dumnezeu și trec insolente prin

Mineral, Animal și Om, dar când Creatorul le interzice, în această ultimă înfățișare, să înceteze să gândească, se naște politicianul. Deși împărtășesc fără rețineri viziunea lui Andrei Cornea, potrivit căreia omul politic este cea mai jalnică verigă din lanțul trofic, tot constat că morala trivializează ceea ce parabola obținuse convingător până atunci. Același lucru rămâne valabil și pentru *Interviul*, unde Peter Schlemihl încearcă să-i explice unei agente de PR cum și-a pierdut umbra, dar ea crede că el vorbește despre organul său sexual. Trimiterile la "Dan Diaconescu în direct" mi s-au părut gratuite și deloc nostime, mai ales că, în *Oedip și Sfinxul*, autorul își imaginează într-un mod foarte simpatic în ce fel s-ar putea răzbuna regele Tebei pe Freud (sursele umorului sunt diferite aici, și, prin urmare, lectura îți oferă satisfacție).

Așadar, un volum reconfortant, dar fără eticheta elitistă cu care ne-a obișnuit Andrei Cornea.

SOREN KIERKEGAARD

Opere II, Sau-sau, partea a II-a

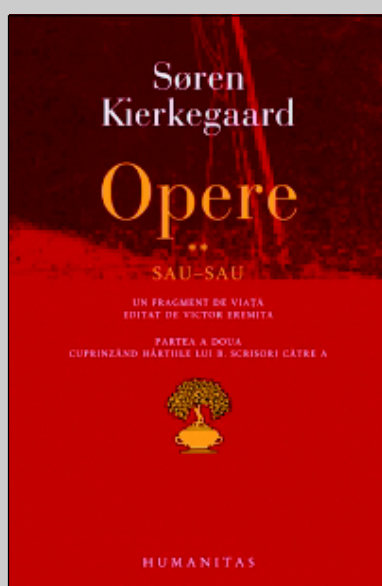
traducere din daneză și note de Ana-Stanca Tabarasi

Editura Humanitas, 2009

SPLENDORI DANEZE

Cu mai multă vreme în urmă, Andrei Pleșu scria despre excepționala muncă a Anei-Stanca Tabarasi de editare și traducere a *Operele complete* ale lui Kierkegaard și își exprima stupefacția în fața indiferenței lumii noastre culturale față de un asemenea eveniment. Constat, la rândul meu, de câte ori văd în librării cum se așterne praful pe volumele genialului danez, că situația nu s-a schimbat. Dispunem, iată, de *Sau-sau*, una dintre cele mai importante lucrări filosofice din istoria gândirii occidentale, și încă în două volume critice fără cusur. Nu sunt atât de absurd încât să-mi imaginez o lume

în care *Jurnalul seducătorului* sau *Valabilitatea estetică a căsătoriei* se vând precum trilogia *Millennium*, dar dezinteresul românesc neghiob pentru orice nu e "la modă" ori prezent în mass-media mi se pare dezgustător. Nu pot decât să sper că miracolul se va întâmpla și că acest minunat proiect va fi finalizat.

NEAGU DJUVARA

O scurtă istorie a românilor povestită celor tineri

Editura Humanitas, 2010

LECȚIA DE ISTORIE

Dacă încă mai credeți că ne tragem din doi bărbați destoinici, Decebal și Traian, dacă sunteți sigur că ne aflăm aici de două mii de ani și că suntem un popor ales, sau dacă v-au convins americanii că Vlad Țepeș dezvelește niște canini cam lungi când le zâmbea boierilor, ei bine, înseamnă că aveți nevoie urgent de terapie. Volumul (deja clasic) al lui Neagu Djuvara se adresează atât tinerilor (care citesc numai bloguri), cât și bătrânilor (care au citit numai prostii). Autorul argumentează elegant, scrie captivant și, mai ales, gândește limpede. Mai să nu-ți vină să crezi că istoria românilor se poate povesti coerent. Cu Neagu Djuvara ajungi de la *Dacia felix* la Petru Groza fără să te ții de tâmpile. Pentru mine, cartea aceasta a fost o revelație, deoarece în istoria pe care am învățat-o eu la școală se sărea de la Războiul de independență direct la Internaționala a III-a.

